

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Соединениң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 62 (13362)

1987 чылдың март 13, пятница

1925 чылда
үлдээлтигинен

Өртүз 3 көпөк

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫҢ 70 ЧЫЛЫНГА

Тайдыла Тыванын күрүне-
иниң көдөз ажылдагы дур-
жулга станциязын машин-
на-трактор мастерскаяда
ажыл-иш хайыккан. Мастер-
скаяны ажылчылары чакы-
хову ажылдарына уткуштур
көдөз ажылдагы машина-
ларының септелгени доозу ту-
рар.

Коллективте хүн нормазы
ажыр күсүдүп турар му-
ракчы ажылчылар хей.
Оларын саныма токар
В. Власов, Е. Чакан-оол, се-
сарь В. Иванов, № 4
бригадалык механик хоочун
механикатор Н. Федоренко
олар кирип, хүн нормазын
100—120 хуу чедирин турар-
лар.

Машинна-трактор мастерска-
аында эргелекчи Николай
Макарович Афанасьев даан-
гы ажылдагы кызыккан, эр-
дарымызга кижилерин
алап тура, анык коммунист
Шериг-оол Оюнуу ошолдай
айтты. Артык, хоочун чула-
га мыак эвес анык комму-
нист слесарь-инструменталь-
щик Ш. Оюн бодунун мерге-
жени болгаш политикагы
билгени чыдап, а безилди
турар. Айнаа каныгы-даа

ажылда дагыраа ол чамам
днес. Чагыны өй-шаанда
болган шынарлар кылдыр
кылдыр кижилер мастерска-
ада болуп, слесарь урелин ту-
рар. Урелин слесарь мал
хөөл чок чир болгаш мал-
дык калкымында хорайды.
Ынчангаш урелин чыдар си-
лоустарын шынарлар экижи-
дер херек. Ону илангыч «А-
К-Турт», «Кызыл таракан»,
«Кара-Хаак», «Ленинчи-
орук», «УТКА» 25 чымы,
«Нарыла», Жанаов атыг
болган өскө-даа хей сохор-
тар дары чорудар негет-
тин турар. Ону чорудар
берге эвес. Урелин турар си-
лоусту олгардан аярыла 1,5-2
хуулу калкызын сода-беле
(чөм сода) холуп болгаш
1,2 шак тургузур. Бир
тонна слесарь аярыдан кы-
дырында 250—300 литр холу-
ка чедер. Натрий слесарь
шынарлар шынарлар, а амин-
ахтыг сут-беле аярыдан кы-
дыр негетин мал чөмчүн
бала-ла калк-кыт кылдыр
каап чоруп орав. Ол бүт
ажылдарын дөрт механикатор
чайлыг четтиги кылдыр ту-
рарлар. Калкызын оо
ажылдагында 3 муң баш
мынчыг бода мал болгаш
хойлар бар.

Малды савап-беле кодады
чөмчөрүн негетин турар
бу уде ону мал чөмчөгө
ажылдыг ажылдарымың и-
ям-бур оруктары дээр
херек. Шагда тура ажылда
келгенне таарымчалыг ар-
га болур савапны слесарь
белеткээрн аярыдан бала
ажырбас. Ону белеткөөр
кыял-ла республиканың вет-
каблаториязының белет-
кеп турары ажылдыг ажыл-
дары чула.

Савапны кышкы уде си-
лоустарын технологиямы
берге эвес. Ону хосталган си-
лоусту азы савап олгарла-
рына кылдыр болур. Бо
кыштагыда «Уау-Хай»,
«Хай-Хай», «Уау-Хай»
Хай-Хайдын хостуу
сохортоны савапны бо-
лаа-бураткан, чөмчөгө ажи-
лар турулар. Ол аярыдан
ларын белеткеп алган си-
лоусту уде экижи. Ынча-
гаш слесарь болган сенатка,
даа шынарлар экижиди ту-
ган малга боори негетин
турар. Эрткен чайын слесарь
салкымын үзгөндө

РСФСР-НИҢ АРХИТЕКТОРЛАРЫНЫҢ ИЙИГИ СЪЕЗДИЗИ

РСФСР-ниң архитекторла-
рының ийиги съезиди болу-
нуң ажылдыг үргүзүлүш ту-
рар. Ада-чурт архитектор-
ларының салым-чолу, мык
дып калган чүүлдерин ажи-
лортери дөрт архитекторлар-
га улуг харымсалганын оона-
жып турарын савап берген-
дер демделген. Съезд чыл-
дарда хоорай турушкунуна
чаа чүүлдериниң илангыч ар-
хитектура талазы-биле улуг
хемчээлдиг хей-ниги туугу
объектилериниң туттунуп ту-
рарын бо айттырда бурун-
гаар баам деп санап болур.
Ындыг болжол бистин хоорай,
суурларының ийиги
архитектура ары-кешин
тодарып массалык туугу-
ларда чедиринер кончук
хоар. Майлаа хамаарыштыр
чулаа болза, эки хандырыла
лыг болган аны-бур хей-
лиг болжол турушкуну ду-
гайында эвес, а чаагайык
туттунган, кыялыг болган
чаа амыралар-чурттарына
херектиг бүтү чүүлдерин ха-
ра туккан улуг чуртталга
райондарының туугузу ду-
гайында болуп турар. Чижээ-
лорте, Москвада чуртталга
массивтерин архитектура та-
лазы-биле ошоланчак хей-
лиг кылдыр турар, төп ку-
дучуларын чаарты турары
наймалык архитектура та-
лазы мурунда нарын сору-
га болур. Хей калт чурттал-
га бажинынын турушкуну
эвэжестеш, чаа болган оон
мурунда туттунган черлерге
дегдем, калк-иниң болгаш
кижилерге эпит чуртталга
объектилерин кылдырче ки-

чөөлгөй салыр херек.
Архитектор мергежиди
хүндүктөнип, төлөлдө ту-
дуг чорудулаштыр оон
ужур-дузанын болгаш ар-
хитекторку күчүнү чога-
дыкчы чорудуу ролюну
кудуулангын дугайы дуугу-
роониниң байла-биле хура-
га дометтедиле турар.
Ынчангаш РСФСР-ниң Архи-
текторлар анык, архите-
торку хей-ниги, съездин
делегаттары ССР-ни Минис-
трлер Чөвүлелиниң архитек-
тура херектериниң талазы-
биле күрүне комитетин тур-
гузары чулаа апарган деп
санап турар.
Чурттуң ыраакы районна-
рына чаа хоорайлары бол-
гаш суурларын төлөлдө ту-
дуг, Сибириниң болгаш
Ыраакы Чөөн чүктүң аргилеги
үлүстүр төптөрүн чаагайы-
ды чаартып турары чулаа
айтырлар апарган деп, са-
нап берген делегаттар дем-
делген. Архитектура херек-
те бар бооп турар четтестер
бо ажилда баулу-ла тодар-
гай көстүп кээп турар. Эртн
суурларын болгаш хоорайла-
ры аде планнаарының база
чаарты турарына чаа мето-
дары ажилда кылдырмаан,
эртн методтар эки түңдөлдөр
ни бербей турар. Белеткөөр,
ларын эрге-ажын болган
нымакшыны болгаш
бедик мергежиди кадрлар-
ның чедиринер база-ла ста-
птыкпал турар.
Россия Федерациязының
архитекторларының съездин
ажылды үргүзүлүш турар.
(СЭТА).

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

СОЦИАЛИСТИГ ӨНЧУНУ КАМГАЛААР

Тыва АССР-ниң Министр-
лер Чөвүлелиниң президи-
умуң чөлөгичи хураалың
«Районнуң сохортоарына со-
циалистиг өнчү-хөргөниң
камгаланын хандылар тала-
зы-биле Тес-Хем райкусо-
мунуң ажылдыг дугайы-
да» айттырчы чулаашкан.

Бо талазы-биле райкусо-
мунуң И. У. Усупуңуң
илеткелни дыңдаш. Минис-
трлер Чөвүлелиниң прези-
думуңуң демделгени болза,
социалистиг өнчү-хөргөниң
камгалар талазы-биле ра-
йоннуң ажыл-агыйларын ча-
мдыг ажылдарын кылдыр
руткан. Чижээ, малды баш
санг өнчү-хөргөни, мал бо-
гаш чер продуктуларын кы-
дырдынын, оларын салары-
ның талазы-биле кол-кол хе-
мчегерин планнн бадылаан.

Ындыг-даа болза социали-
стиг өнчү-хөргөни камга-
лар талазы-биле районнуң
ажыл-агыйларында байдал
нымда-ла чорумчалыг эвес
дээрин хураалга демделген.
Оларын болгаш камгалар
кылдыр чоруктары бүтү
оруктары ам-даа дулаттын-
маан, ажил-агыймы эвес чо-
руктар-биле, негиз билин-
ге кылдыр чүдүр-биле дем-
и.

3 культуваторну, сизен кээр
бир комбайны болгаш өскө-
даа техниканы тоймалган
болуп турар.
Кызыл-чар материалдар-
ның камгаланынче база чо-
гуур кичөөлгөй савапны ту-
рар дээрин хураалга айт-
кан. Чамдык черлерде бе-
хей аймаан аксы ажи-
ларга, дамылар дооскар-
ларга шыгжал, ону кайма-
чанчак дамылар турары-
нда кылдыр чарыгалы бол-
ду турар. Ындыг черлерге
«Кызыл-чар», Чурттуң оо-
Хомуш аттыг, «О. Шылаа»
сохортоары хамаарыштыр
болур.

Малга белеткөөр чөмчөгө
өтөт-чөдүр чурчудуларын-
че база кичөөлгөй салдыган.
Сарааттарын хемчөөр, өң-
сарже уруулангын слесарь
белеткөөр деңизиле, ону
машинна савапны санап ту-
рар, ол чорук меге негиз
бидилде кылдыр чорукка
чедирин турар. Ол ишкан
мал чөмчөгө төгөлдөр чорук-
ка база ажи-
орукту ол тур-
гузуп турар.

Бо четтестерин чайладыр
талазы-биле хемчегерин
ажылда кылган доктаалы
хураалга хүлөп алган.

«Алла-Мадыр» сохор-
то 14026 баш төрүр хой
бар. Марттың 2-ге чедир
10234 хой төрөн болгаш
хой оодашкыны амгы
үеде адалганы турар.
Шат бригадалык Кы-
дыл-оол Сарыларын, Че-
кестик бригадалык, Ка-
рал Сарыларын, Ка-
рал Монгушту, Кеңен
Монгушту, Ору-Шыла-
дундун Букуу Монгуш-
ту, Букуу Ооржакты,
Чоудураалы-Сайыр брига-
далык Амыр-оол Мо-
нтушту болгаш оон-да
өскө кадарчыларын ко-
данында хой оодашкыны
адалганы болгаш хура-
ганын онча-менди дору-
гуп турар.

Сохорто 4 хойжу бри-
гадада 122 коданары
мың байдалы хүр, менди.
Хой оодашкынының үе-
де коданары савапны
чылдыр четтестеткен,
чаш хурагаларын ажал-
даан демин чорудуп ту-
рар.

Кажааларын кышка бе-
леткеп чыдап, септе-
ни, чамдык коданарда
хой, хураган кажааларын
негиз кылдылап кыш-
ты эки эрттеринче мага-
дыла болган. Чижээ, Чо-
дуралыг-Сайыр бригадалы-
к кышкы чурчудуларын кү-
жү-биле хураган кажа-
алы Бетар Оонгарын кыш-
тайда туткан. Кожалар
да мал чөмчөгө.

Кышталда кажаалар
иштип копарган, көр-
жени оларны ажи-
лаары-биле чымы, курга-
дып турар.
П. ООРЖАК.

Куш - ажилчы медээлер КВАРТАЛДЫҢ ХУУСАА БЕТИНДЕ

«Алла-Мадыр» сохор-
то бирги кварталда
өтү бүдүренин болгаш
ону күрүне садынын
планын хуусаа бетинде,
марттың 7-8-те күтсө-
дө.

Улуг Октябрьниң 70 чы-
лына уткуштур социали-
стиг чарыкка икейлеп
кырышкан, сохорто
А. Даш, Бора-Тайга сүт-
баран, фермаларын
коллективтери өбүлгөй
чылдыг баштайгы на-
ралыны планнн оона-
ла ажи-
хуусаа бетинде доос-
канын оо. Марттың баш-
тайгы медээлиде сүт-
түн ийини савапны 94
тонна чедирин болгаш 85
тонна күрүне садын,
оон квартал планын сохор-
то күтсөдө.

Марттың төңүрөгө че-
дир артык хондулар А. Даш,
Бора-Тайганың
фермалары квартал ала-
нында ажи-
сүтү бүдү-
ренин болгаш күрүне
садынын уламчылал турар.

Сохортоң кол оозек-
тиги Б. Х. Монгушту са-
нап турары-биле алыр,
квартал планында ажи-
34 тонна сүтү савап база
28,6 тонна сүтү күрүне
садын арга олар бар.

Алла-Мадырларын
сөзү билим. Кышкы үеде
мал продуктуларын ажи-
рың куудалып турары
оларын кызыккан ажи-
кынын түңдөлдө.

Сохор бирги кварталда
күрүнегө эт дажарынын
планын бурун күтсө-
дөдөрүн агардын ба-
за бар. Марттың бирги ме-
дээлиде эт дажары-
нын планын 30 хуу чедир-
ге. Квартал планында
көрдүгөн 60 тонна этти
сохорто марттың 20-ге че-
дир күтсөдөдөр ажи-
агыйн специалисти са-
нап турар.

Хой оодашкыны АДАКТАЛГАН

«Алла-Мадыр» сохор-
то 14026 баш төрүр хой
бар. Марттың 2-ге чедир
10234 хой төрөн болгаш
хой оодашкыны амгы
үеде адалганы турар.
Шат бригадалык Кы-
дыл-оол Сарыларын, Че-
кестик бригадалык, Ка-
рал Сарыларын, Ка-
рал Монгушту, Кеңен
Монгушту, Ору-Шыла-
дундун Букуу Монгуш-
ту, Букуу Ооржакты,
Чоудураалы-Сайыр брига-
далык Амыр-оол Мо-
нтушту болгаш оон-да
өскө кадарчыларын ко-
данында хой оодашкыны
адалганы болгаш хура-
ганын онча-менди дору-
гуп турар.

Сохорто 4 хойжу бри-
гадада 122 коданары
мың байдалы хүр, менди.
Хой оодашкынының үе-
де коданары савапны
чылдыр четтестеткен,
чаш хурагаларын ажал-
даан демин чорудуп ту-
рар.

Кажааларын кышка бе-
леткеп чыдап, септе-
ни, чамдык коданарда
хой, хураган кажааларын
негиз кылдылап кыш-
ты эки эрттеринче мага-
дыла болган. Чижээ, Чо-
дуралыг-Сайыр бригадалы-
к кышкы чурчудуларын кү-
жү-биле хураган кажа-
алы Бетар Оонгарын кыш-
тайда туткан. Кожалар
да мал чөмчөгө.

Кышталда кажаалар
иштип копарган, көр-
жени оларны ажи-
лаары-биле чымы, курга-
дып турар.
П. ООРЖАК.

БРИГАДАЛАРДА

Улуг-Хем районнуң
ажыл-агыйларында хой
оодашкыны адалганы.
Ам ийиниң-биле районда
32 муң 800 хураган а-
далганы.
Хой оодашкыны
«Уау-Хай», «А.К.Турт»
сохортода эки чоруп ту-
рар. Ол ажил-агыйларда
А. Хураалы, Э. Селе-
оолунуң хурагалы хойжу
бригадалары дээр көрү-
аугу-дугу болуп, 100 хойга
оонаштыр бо хүнерде
88-90 чедир хурагаларын
туе-туеда адалган.

Малын коданарда хой
оодашкыны уламчылал
турар.
ЮБИЛЕЙГЕ УТКУШТУР

«Шагонар туугу» тресте
Тыва АССР-ниң адалганы
туугу-жуу М. Лопсанниң
уруттары баштайгы
бригадалык эртен чылда
12 айд чурттар башкы-
агылда кинир турган,
херек кырыла 16 бажы-
нары кылды дооскан.
Он ийини беш чылдан
ийини чылды бригада ке-
жигүрүн база шыгыны
агылда. Эрткен ийи айд
олар ийи айд чурттар 2
бажыны ажилда а-
жылап. Туугу-жуу
М. Монгуш, В. Намчал,
М. Дамдин оол болган
оон-да өскөдөр шыгыны
ажылдап туралар.
Б. ДОНГАК.

Мал чөмчөрин ажыктыг ажылгаар

Мал ажылдарының ара-
зында кышкылашкыны че-
дишкенин эрттерин тала-
зы-биле калбарган социали-
стиг чарыкта мал чөмчөриниң
кураалдарын ажыктыг
ажылдары чулаа чери э-
леп турар. Майла каныг-бир
чангыс чөмчөгө үргүзү боор-
ге, ол чөмчөгө-даа хей бол-
за, шоолу ажыктыг эвес.
Районну хоолу-дуг бүдүр-
дери дең кылдыр ажи-бур
негиздерин ажиллап тур-
гаш тургузарга, малга шен-
гөттүг болгаш мал чөмчөгө
негизге камгалалыг болур.
Кежесир малдарың райо-
нуң бөлөктүг болгаш бөлөк
чөмчөгө ажи-
бур турар. Ону чөдө алырда
районга аммоний дустарын
болгаш органик кислоталары
база ол ишкан мине-
ралдыг негиздерин негиз-
дер.

Концентраттыг мал чөмчө-
ри чөдөшпөс-даа болза, сохор-
то буттарында артык
бөдүн-даа, чулукту-даа бу-
т мал чөмчөрин мине-
ралдыг, витаминниң болгаш өс-
ке-даа негиздер-биле (бай-
лаштык) холап, кормо-
чөдөргө болгаш кормоку-
чаларга болжолураа боор
херек. Малга анычар белет-
көөр хоолу-дуг болу-
сохортога мал продуктула-
рын бүдүренин оон-даа у-
гатырар, кышкылашкыны-
ның артык үзгөндө малды
адул хураар чорук кылдыр.
Ынчан белеткөөр хө-
дүскалар хоолу-дуг, чиди-
рлерин, шенгөттүг болу-
рунда анык мал чөмчөрин
каап боори механикаста-
рына таарымчалыг. Ылаң-
гы ажил-агыйларда хей
арткан мал чөмчөгө савапны
малга анычар белеткөөр боор
чулаа. Ол дозу районнуң
хоолу-дуг негиздерин сүт-
күрү 10 хуу хире, а семир-
гилде турар анык малды
бир дүн-хүнде негизде де-
лени 15—20 хуу улаттырар
арганы боор.

Мал чөмчөринин хоолу-
дугу белеткөөр дээр а-
жыл-агый мал чөмчөрин хө-
дөтөп, холуп боор-дир. Ам-
гы үеде чүлө районну де-
нестир таарыштырар эвес,
харын чөмчөгө ажи-
бур.

дүмдөдөрн деңгүзүрүн бе-
зия деңгүзүрүн апарган. Ол
арга малдың организмине
чулаа хоолу-дуг бүдүр-
дери шенгөттүг таарыш-
тырар. Мал чөмчөринде
кальцийниң болгаш фосфор-
куң чөмчөгө хире барын то-
дарып албай мине-
ралдыг негиздерин чөмчөгө
ажи-
бур турар. Ону чөдө алырда
районга аммоний дустарын
болгаш органик кислоталары
база ол ишкан мине-
ралдыг негиздерин негиз-
дер.

Угле-
мыншыкыны
малга 8-10 кг сизини
болгаш савапны, 8-10 кг куку-
руза сизини болгаш 1,5-2
кг комбикорму боор. Дү-
хүнде боор чөмчөрини райо-
нуң малдың 100 кг динг де-
нестин оонаштыр 2,5-3 мал
чөмчөриниң еднелганы бол-
ган 200—250 грамм протеин
турар кылдыр районну тур-
гузар. Семирткөөрн баш-
тайгы үзгөндө бөдүн болгаш
чулукту чөмчөрин хойну,
комбикорму эвэшти боор.
А семирткөөрн сөүлү үе-
де комбикормуны боор
көдүрүдүр.

Амгы үеде ажил-агыйлар-
да сизиниң кулаарын
эвэштеп, савап хей артып ту-
рар. Ону мал чөмчөгө бола-
а, амыралыг ажилдары негиз-
тер. Казахстанда Карагын-
да област, «Централың»
сохорто бир сүт-баран
формалы мал чөмчөгө бастап
хайыкчыларын чаш ар-
ганы тым чогадып алган
ажылдап турар. Бистин рес-
публиканың сохортоары ол
арганы база буттарында шен-
гөдөп болур. Ол бөдүн ар-
га. Халалары ишан каан хоста-
лы берген сизин олгарлары
ам ажил-агыйларда бар.
«Централың» ажилчы-
нары илдеп олгары бетон-
агыйны Согу-Кавказ эр-
те-шынчиле институту
тускай эртенгилериниң
ажылда кылганы чаа ар-
ганы ол кулаарына калба
шөлдөргө эстүрүп турар. Ол
технология картофель дөстө-
нүн дүргө бажырын боор-
дур, картофель ажаар ком-
байнына калба-биле ажи-
лаар арганы берип турар.
Бүтү-ле ажил-агыйларда бо-
орула-чарыгалыг механи-
кастаттынган кесектерин тур-
гускан. Суттатгы черлерге
олар лектардан 250—300
центини алырын төлөлдөп
турар.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Эрте
башкар картофель тарып
эргелен Согу Осетияның хо-
у зоназын чөмчөгө ажи-
лортери индустриалдыг те-
хнология ажиллап эргелен-
дер. Ардон районну ме-
ханизаторлары тараш шөлдө
баштай үнөшөр. Даг бол-
гаш даг эдөөнү көдөз ажи-
лортери.

АЛМА-АТА. Улаус чогаа-
дылажыны Бүтү-өлөдүн
ийини фестивалынын кир-
жигилери — Казахстаның
бөт-түмүнүң композиторла-
ры орус, казах, немец, уй-
гур аялдарын катышты-
рып турар бир кешиниң му-
зыкалыг чогадылажынын тур-
гузуп туралар. Республика-
ның Култура министрствонун
туугу төп концерт залына
оларны оонайгы тускай ур-
дарын, балладаларын улусчу
оркестрлер болгаш өбү-
ле ажилчылары күтсөдө.
Улуг Октябрьниң 70 чылы-
га тураскалган улус чогаа-
дылажыны бүтү-өлөдүн
рудазында үш чүс муң
ажыл казахстанчылар кир-
жип турар.

СТАВРОПОЛЬ. Чакы сүт-
гаш суун тараш шөлдөргө
эрттеринче Ставропо-
лың магистралдыг сүт-
га

ажылда технологиянын шын
сактаанын ооржактыг
кислоталар эмин эрттир хей
болуп, слесарь урелин ту-
рар. Урелин слесарь мал
хөөл чок чир болгаш мал-
дык калкымында хорайды.
Ынчангаш урелин чыдар си-
лоустарын шынарлар экижи-
дер херек. Ону илангыч «А-
К-Турт», «Кызыл таракан»,
«Кара-Хаак», «Ленинчи-
орук», «УТКА» 25 чымы,
«Нарыла», Жанаов атыг
болган өскө-даа хей сохор-
тар дары чорудар негет-
тин турар. Ону чорудар
берге эвес. Урелин турар си-
лоусту олгардан аярыла 1,5-2
хуулу калкызын сода-беле
(чөм сода) холуп болгаш
1,2 шак тургузур. Бир
тонна слесарь аярыдан кы-
дырында 250—300 литр холу-
ка чедер. Натрий слесарь
шынарлар шынарлар, а амин-
ахтыг сут-беле аярыдан кы-
дыр негетин мал чөмчүн
бала-ла калк-кыт кылдыр
каап чоруп орав. Ол бүт
ажылдарын дөрт механикатор
чайлыг четтиги кылдыр ту-
рарлар. Калкызын оо
ажылдагында 3 муң баш
мынчыг бода мал болгаш
хойлар бар.

Малды савап-беле кодады
чөмчөрүн негетин турар
бу уде ону мал чөмчөгө
ажылдыг ажылдарымың и-
ям-бур оруктары дээр
херек. Шагда тура ажылда
келгенне таарымчалыг ар-
га болур савапны слесарь
белеткөөрн аярыдан бала
ажырбас. Ону белеткөөр
кыял-ла республиканың вет-
каблаториязының белет-
кеп турары ажылдыг ажыл-
дары чула.

Савапны кышкы уде си-
лоустарын технологиямы
берге эвес. Ону хосталган си-
лоусту азы савап олгарла-
рына кылдыр болур. Бо
кыштагыда «Уау-Хай»,
«Хай-Хай», «Уау-Хай»
Хай-Хайдын хостуу
сохортоны савапны бо-
лаа-бураткан, чөмчөгө ажи-
лар турулар. Ол аярыдан
ларын белеткеп алган си-
лоусту уде экижи. Ынча-
гаш слесарь болган сенатка,
даа шынарлар экижиди ту-
ган малга боори негетин
турар. Эрткен чайын слесарь
салкымын үзгөндө

Кышталашкыны артык
айлында ажил-агыйларын
адуручурлар, тускай эр-
те-шынчиле кышкылашкыны
ажи-
бур болган ажилдарымың и-
ям-бур оруктары дээр
херек. Шагда тура ажылда
келген

ӨГ-БҮЛЕ КЕРЭЭЗИ: эге базымнар

Мал болгаш чер ажылынын продукциязын көвүдөдиринге дыка улуг курлавыр өг-бүлө керээзин непередири болуп турар. Оон ханы аргаларынын долу ажыглаттынарынга бүгү хемчеглер-биле дузалаар керек. Ындыг керээзин хевирлери хөй янзы, олар күрүнөге, ажыл-агыйга база өг-бүлөгө ажык-тыг болган турары чугула. СЭКП ТК-га январьда болган чөвүлө хурагаларынчаар айткан.

Эрзин районда Ленин аттыг совхозтун №1 бригаданын хойжулары өг-бүлө керээзин канчаар шингээдиң ап эгезинин дугайын бөгүнгү бо арында чугаалап турар.

ТҮҢНӨЛДӨР ЧҮНҮ
КӨРГҮСКЕНИЛ?

— Ажытыг болбайн канчаар, оу эртен ий чыда караа-биле көрдүм, бүтүрүм — деп, бригада керээзин дугайында айтырарымыз. Хойжу Союз Давыкович доран харымалам. — Дүктү, төдү эки алыр-ла болса...

— Чыл түннө-биле үс санажып калкан болгаш силер. Кижин бүтүрү малайла кылган силер-биле алган деп болдар силер бе?

— Эки-ле билбес мен, мен бодаларымга, кижин бүтүрү дөңгө көргөн ишкеш...

Хойжу Доржуун дадага, аап оар айтырарымын тала-был тайылбырны бригадир Маадир Төмүрөнов Кимыраа берди:

— Кижин бүтүрү ажал-дап турары доткамап кон-тралда болгаш. Ай санында табалды тургускаш, бухгал-терияга дукааган турар. Ону бригада хурагалыга изи оон чөвүлөгө малай-ла чугаалажыр. Бир эвес ким-бир

түтүгүлери бирөөн — күш-ажылдык бүтүрүчүтү малай-дыг: бир ажалдакчыга ошаштыр нинти продукция-ны чыда 8274 рубльте бү-дүрү турган, керек кырын-да күтүскени — 8545 рубль-ге. Совхозта нинти-биле ол көртүгү 4147 рубль болган — малай кайы хире-дир? Уау! Малай баш сакны 94,9 хуу камгалап алган, ол 1985 чылдан 22 хуу бедик. Ынчалза-даа чаш төл алыр талазы-биле көртүгү чыга-аан. Чүгө? Ийи малчынын колданыча өлөрүнүн харым-салга чогулган хөй хураган хураа. Төрүр чед колданы хойжуларын хөй ко-ани планнары, социалтиг хүлөөлөдөрүн күтүсүп тур-да, кижээ, хойжу турган Сергей Каралдин чүс хойда-деңгиз-ле 70 хураганга ал-ган. Эске бирөөнүн ооп-да-аа, Ынчалза нинти бри-гада ол көртүгү 73 чедир бала берген. Чылдың түнө-

Чарыгалдар контролда-рышкан чек аргаа дыка э-лит деп, ол демдегелди. Чек-дирин бригадир ай эге-зиле алыр, алай чыл ки-мдинге үлөсүлөп ол айда чарыгалдарын шуптузун тускайлап айткан турар. А керек кырында чарыгал-ка-ы хире болганын ай төгө-дө долзуу-биле санап, шүш-түрүп көөр.

Камналда дөш немелде-төсүр дугайын үстүдө айт-тымыс. Материалдык соуу-галга хамааржыр эске төлө-аларын, шаңалдарын кө-рөз. Баштай авасе дугайы. Хойжулар чыл дургузунда авасе алыр: төртүр хөй бү-рүзү дөш 53,6, төртүс хөй дөш 37,2 көпөк. Колдана мал бажы хөй болган турум, авасе уау дээрн билдин-ди. А чыл түннө-биле про-дукция дөш санажылга кылдыр. Чижээ кылдыр. С. Доржуун өг-бүлөсүн санажылгазын алымы. Алган

хураганын, хойнуң санын үндүрүп каан. (Манаа ко-данда хойнуң назы-харын, шыларын, продуктудуу-нча-ла барымдаалар. Ын-чанаш хойжуларын керээ-де хүлөөлөдөр аны-агы). Ноябрь айга чедир улуг хой-нуң бирөөсүнүн ортума-кеңизин 43 кг-дан өвөзт эвес турар кылдыр семир-тир. Эвено бо чылын нинти-би-ле 21 муң рубль түнүг про-дукцияны бүдүрер. А ону бүдүреринге үндүр чары-галдарын малайлап са-наан — 8,1 муң рубль, олар-нын нинтиле шаңал фон-дуу, мал чеди, эске чары-галдар кирип турар.

Дараазында бөлүк чы-гула. Ол дөргө талаарып хүлөөлөдөр-дир. Бирөө, совхоз администрациянын хүлөөлөдөр. Мону база оон харымсалгазын тодоргай айтыпана, ошолу, ажал үзүндө, мармылда үнөр, түннө-биле харымда-авено (бригада) бүстүп дүжөр таварылгалар бо-ла болула-ны практика көртүгү тур-ар... Администрация дара-азында чүдөдөн хүлөөнү алган: эвеноу бот-оругла-чарыгалдык ошолу, дөш дүжөр бүтү материал-техник-тиг керектинге-биле ханды-рар, ол дөргө мал чеди, суг чедир машина, олар чүтү, электр энергиясы, эм-тай, тускай хөп, чепек-херексе-дир-дир. Казаларын, чурт-таар бажыларын капитал-селтеген кылдыр. Совхоз-тун бухгалтерияга эвеноу-нун дөш чарыгалдарын хуу үчүдүн база бүдүрүп продукцияны, чаш төдүн шымын үчүдүн кылдыр. Дараазында эвеноу ажал тө-лөвүнүн дугайы тускай көрсөткөн. Ону тариф фон-дуу 25 хууу улгатырган ак-корд-шаналдык система ба-раар чоруу, дараазында не-мелде телевизорлор тургу-дөр: дөш чарыгалдарын өвөзөткөн дөш нинти кам-налга түтүнү 40 чедир хуу-зун төлөр; планан ажыр продукция дөш оң күрүсө-сөдөр ортунун 20 чедир хуу-зун төлөр; планан ажыр алган хураганарын ортунун 25 хуууу төлөр; үтүл-дө хураганарын деңизин бар-мылаалар, шаңал фон-дуулан баш бүтүрү дөш мичаар төлөр — 20—23 кг болганга — 1 руб., 23—26 кг — 1,5 руб., 26 кг-дан өрү — 2 руб.; санажылга чедир авасеын малай баш сакны барымдаалап бөр. (Ам көрөз чө, үстүлө айткан малчы-ныкыстың алар акмаз база кайы хире немелти?)

Ийде, авасеон хүлөөлө-дөр. Ол негеделерин ажал-агый уауручулар эки бил-ди, малчынарда чаңы-гып алган чүс болгаш. Ын-чалза мадаа ул өг-бүлөниң хүлөөлөдөр дөшүл би-жиле. Продукцияны эвөш чарыгалдар-биле эки шынар

чузу база совхозтун адми-нистрациянын өмүзө-дөн директор Б. С. Сайды ат салган. А бо керээни ми-чаар делерейгей бижөөн ужуруусу болза, ук райо-нун бодунда-даа эске совхоз-тар бо ажылче ооа кирип турар (ол дугайын РАУК даргазы Д. С. Хоруу-биле, партия райкомунун пропа-ганда болгаш агитация кил-дининге чугаалажып турду-бус — ам болза дуржула чанымдарда, Ленин аттыг сов-хозта бар-дыр деп немээр ийи бис), чөдө мичаш эске-келерге-даа дузалыг болуп чадавас. Чогум ук керээни үлөгер деп көрбөй турар бис, чө-чө-чө байддалары аны болгаш.

Чижээ, бо керээде натура-биле телевизор көрдүмүз. Планан ажыр камгалап ал-ган хураганарын 25 хуу-зун хойжуга бөрүн чөткө-рөөн, а малай оң өрткө-н бөрүннү дугайында чуга-ау турар. Чүгө дөргө сов-хозтун хоюнун бажы ажа-лаа өстүрүп бо үдө эң чу-гула. Оон соода ону немей көрүп болгаш.

Керээ бар-дыр, оң керек кырында дөш кылдыр? Амгыдаган эгелеш аан. Бир-ле дугайында, бойду-сун доштун «ажы-чаны» ай-тырмын тургускаш. Хар ке-дерей улуг, бүгү оларларын трактор-биле далайлап турар. Ол чарыгалдык кым, канчаар төлөри малчынар-нын дүдүрүшү турар. Бис чо-руп туруусу, бо талазы-би-ле дөш шитирин совхозта чок турду. Азы мындай чүгү. Шавы Балдар-оолдун кола-нынга тарып боозамдыг кылган: «Ийи практикант ажаллаан» дийтир. Тары-галдан чаңыс-даа (!) ху-раган алдынаан. Михаил Кенденниң хоо база мындг болган. Тарып боозамдыг чарыгалдарын кымга она-рыл? А ол эвөш эвес бол-гай. Электр энергияны ул бригаданың чүгө үш кола-нында четкен, мыда сана-чыларын (счөчкитерин) тур-гускаш. Электрэнергияны дүрөдөдөр-биле чөргөш-тир колаинарга бичин мотор-лар керек. Чагылар четке күтүсөтүнмөй турар.

Бригадада суг сөөртүр ма-шинаны бижылган, оң чо-лаачы Иван Санчый — коммунист, муракчы, иле-пейлг хөй-иничиг, ук бри-гаданың хураганарын дугайы-нда чугаа болган-деп, сов-хозтун парток секретары Аркадий Дугероов Чижин чугаалап олуру. — Эле тур-густуушкун дөргө-ле, бир-ги элөдөгө ажалды органи-застарын депшилгил хевир-лери — бригада керээ-зи болгаш бот-оругла-ча-рылганы непередири деп бил-ип турар бис. Ынчангаш бо талазы-биле эвөш-бичин-даа бол дуржула бисте бар. Секретарын оозу шы, ону үстүдө бижитинген чүдөдөр билер бис. Ын-чангаш бо чугула ажал-ке-рекке, калды-даа чүдөдө-ре, элөдөгө үлөгер-чөткө коммунист көртүгү тур-гарлар деп секретар чугаа-лап ораа, экиктен бир кижин бакылап келди. Аркадий Ду-героов ону кий алгаш:

— Ыраккы колданырга бо чоктоа автолака четпес мичаш, ол дугайында чүгү бидин, Дамович? Райпо чед-ип, ону соуурган көрдү бе? — деп айттырды.

— Бурнуу хун-не ачаа чөраан кижин болгаш мен. Везин арай чедиптес хире болза-даа, аргазын черте тып көөр бис дөш улус-деп, оозу харымалан соода олар ийилгез аргамды бистин дүзү чоруп турганымыс №1 хойжу бригаданын дугайы-нда элөш чугаалаштылар.

Келген кижин бригадада байдды чөдө ажал эки билер кижин болду, бригада-

бис бригаданын малчына-рынга чаш хураганар ду-гаарлап, тарылга кылдып турган эмирлер, бригадир-бин Сүгөйиң колданыгы ми-чаарда чаа төртүтүнген тур-ган 63-кү ак чүзүнгү эр ху-раганын дугаары 6363 бол-ганын соуурган каттырыш-тымыс-даа). Хураганарын ай санында деңизлөр («ха-рымсалга бедиринге дуза-лыг» деп, бригадир тайыл-бырда), а үзүлдө үзөндө — мырнай албан. Манаа аргажоктан бичин деңизлөр-н ажаллап турар. Октябрь 1-де улуг хойнуң немелде деңизин тодаралып деңиз-лөр. Ш. Балдар-оолдун хо-мудалын манаа кирээл:

«Тарып боозамдыг хура-ган чок-тур, оң чарыгалдар-ны кымга дүжөрү? Ам кошкар хураганарын үнөр, күтүн үзүп турда, шоолу эс-төш, деңизин эвөш болу-дур — менө база-ла кара-жа шыкажыл! Оон оругуна бистер боттармыс тарыл-де, өвөрип-ле алгай бис.

Ш. Сам кышталарда ажал-лап турар УД-2 деп мотор-ларын чарыгалды уау деп четки: «Ынчалза-даа бе-нин талазы-биле элэи на-малгай мен» деп немелди. Электр энергия колаинарга счөчкитер бар, алай хып ту-рар, алмочкоолар көрөдө-нис. Ында-мында октапкан өт-херексе, тектү кылар мал чеди... деп чугаанын сомазы бенин чө. «Малчы-нар ам чарыгал бургуз сапал ора» деп, директор ажаллап келди. Хойжу бригада-лар уауручуларын ийиле ортумаа эртемниг бухгал-терлер болуп турары солун.

Хойжу Дүгөр Даш-оол (тех-никум дооскан мал эмчи): кудук бажынына улай өрөөл кылдып каан, ам артык апа-ган улуг шикедичи мыла туруп турар, оон уруунаан хөмүр-даш хөй чарыгалды-нын турар деп таарыммай орду. «Малчынар ам пекча-га ускууш ишти хөмүр одаар-да, каар бе, калбас бе деп боданып орап апарган эвес бе?» — деп чугаалажып чордуус. Ол чугаа мында-ла манаа, а нинти-биле алырга, малчы кижин бодун бозу контролдап, кижин-дип, колаанын шынап-ла э-э-эн мен деп бодол ораы ил-деп. Бот-оругла-чарыгалын бир салдары ол-дур.

А ону шингээдиң алмыр-га хөй бергелер таварышкан. Ынчалзажон ол бүдүп эгелеш-ни бо.

— Хамкы ажалды аай-лап-баштап, шуудадарына кол экономист Роза Дани-ловна Күчүжеп тергини ажаллаан, бисти өөртөкөн, дузалашкан. А совхоз дирек-тору бо ажалды шуут дөш уауруту турар — деп, брига-дир М. Т. Кымыраа чугаа-лаар болду. Керээ аргазын-де шилчиге бениде мала-чынарга ону эки тайылбыр-лаар, өөрдөр, — ол кончут чугула. Чижээ, директор бо-лу ол талазы-биле бригад-ларга 4-4 кыдаада эрттир-ген. Ам төртүс хойлуг кола-нар малчыларын өг-бүлө керээниче шилчир деп не-гет турар аларган. «Өг-бүлө керээни непередириг, бух-галтерия аппаратын ажал-ла-деңиз көүдөрү дөш чугааларын мынап болур. А мында бүгү чүзүн аяйлап алган: биеэги-ле штат кыры-

га чүгө статистик немеш-кен. Ол кол экономистин уаурутулганы өг-бүлө ке-рээниң, бот-оругла-чары-галын хун бур ажалдарын кылдып турар.

Адак соода бо чүдүлдү эгезиле киргизинис мала-чынын дадалаашкы-нынга хамаарыштыр. Чок, Соин Давыкович, кижин бү-рүзү шынап-ла ажаллаан шаа-биле алган, ону доку-ментилер бадтыкпал турар. Чүгө харын бригадага ки-жи бүрүзүнү күш-ажыла киржилгезиниң коэффици-ентин эвес, ажаллаан хунун барымдаалап көрүп турганы четпес чадавас, а чогум-ук хун дургузунда кижин бүрү-зүнү ижерин аны харын. Ам, бот-оругла-чарыгалын өг-бүлө керээниң байлыгы-да, түннө колдуулаа эвено-нун бодунан хамааржыр апар. Ону билер силер.

Сөөлү меэза. Март 9-ка чедир совхозтун ийи бри-гаданың 4475 хураган ал-дыган, а керээ баугар 5200-тү алыр ужурул, хөй оолданышын уламчыл тур-ар. Чаш төдө хөрама-ча чок. Оларын манаа олаас-арга-биле, оон нинтиле 6 ко-лаанда сакмаа арга-биле ажаллап турар. Хойжулар Ш. Сам, Д. Дүгөр, Х. Чалы-рай, С. Доржу керээ баугар планнарын күтүскөтөн ийи-ке, азы күтүскөн чыгай бер-ген. Ол дугайын директор Вонту Сендичев Сайлы бис-ке мындайлап. Далайгы ты-тарымга үнгөн чарыгалдар-нын мал чөмөгө үнөр керээ-де көрдүгөн чарыгалдар-нын көүдөдөр көргөш, дуг-лаар деп администрация шиттирлээ.

КОММУНИСТЕРНИҢ
ҮЛӨГӨР-ЧИЖЭЭ

— СЭКП ТК-нын январь (1987 ч.) Плануунун мате-риалдары-биле тапшымак болгаш алаа хамаарыштыр коммунисттерин соругла-рыны дугайында айтыр-чы чугаалашкан нинти пар-тия хурагалыг бистин сов-хозтун экономиказын аны-гы-агы адырларын, мала-гы хөй ажалында эле тур-густуушкунун дугайы-нда чугаа болган-деп, сов-хозтун парток секретары Аркадий Дугероов Чижин чугаалап олуру. — Эле тур-густуушкун дөргө-ле, бир-ги элөдөгө ажалды органи-застарын депшилгил хевир-лери — бригада керээ-зи болгаш бот-оругла-ча-рылганы непередири деп бил-ип турар бис. Ынчангаш бо талазы-биле эвөш-бичин-даа бол дуржула бисте бар. Секретарын оозу шы, ону үстүдө бижитинген чүдөдөр билер бис. Ын-чангаш бо чугула ажал-ке-рекке, калды-даа чүдөдө-ре, элөдөгө үлөгер-чөткө коммунист көртүгү тур-гарлар деп секретар чугаа-лап ораа, экиктен бир кижин бакылап келди. Аркадий Ду-героов ону кий алгаш:

— Ыраккы колданырга бо чоктоа автолака четпес мичаш, ол дугайында чүгү бидин, Дамович? Райпо чед-ип, ону соуурган көрдү бе? — деп айттырды.

— Бурнуу хун-не ачаа чөраан кижин болгаш мен. Везин арай чедиптес хире болза-даа, аргазын черте тып көөр бис дөш улус-деп, оозу харымалан соода олар ийилгез аргамды бистин дүзү чоруп турганымыс №1 хойжу бригаданын дугайы-нда элөш чугаалаштылар.

Келген кижин бригадада байдды чөдө ажал эки билер кижин болду, бригада-

нын эвөзөткөндү-дир аа деп бодол орау. Ынчангаш ол үнүп чорулгарга, ол дуга-ында секретардан дорав айттырды.

— Чок-чок, бригаданың суг сөөртүр машинамын чолаачым Иван Дамович Санчый-дыр ийи — дей-дир. — Бригаданың дугайында элэи-не чугаалаштылар. Партияны даалгазы — ол бригадада байдды харым-лаар болганы ол ирги бе?

— Чок. Ол бригадада агитатор, информатор кижин. Ынчалза-даа кылбас-тутпазы чок кижин-ле болгаш. Бригаданың шупту ажал-херектеринге киржир, шупту-зунга дузаалажып бодар, дыка-ла кымыра, ак сет-килдиг кижин. Эсүлүг ко-мунист. Ынчангаш ол чаы-биле бисти база, ажалы-биле чугаалаарга, ажалым ал-ган кижин ийи. Оон чү-нү-даа айттар, негээр бол-за, ол мөөн керээ эвес-тир деп калган-да мича динес. Бир эвес шупту-ла кижилер ажалында кымыр хамаарыл-галы болза, дыка хөй чүс-лөри дыка дүргө болгаш чедикчининг боттандырып болур.

Иван Дамовичиниң мындай бекит-деп илепкин тайыл-бырлап ботуруну бир ба-рымдааы база бар — ол — бот-оругла-чарыгалыг бри-гаданың бүрүн эргелиг ке-жиги. Бригаданың че-динишканы — оон чедикши-ни, бригаданың орулгазы — оон орулгазы.

Тыва АССР-ниң Дээди Со-ветиниң депутаты Назымла Доодайына Овей, №1 бригаданың партгруппору Даладай Кыргысович Нор-бу, №2 бригаданың парт-группору Марфа Малайче-ва Серенду, Ачымаа Сан-чезина Вадарчы дөш ышкан

шалкын, эскелерге кин үлөгер-чижектер коммунист малчынар совхозта эвөш эвес. Ажал-агыйиң шупту хойжуларын коммунист мала-чынарга бижылган. Олар ажалымы алганына бот-туг дузааны көртүгү, олар-нын чедикшинини азы че-дир кылбайн турар чүдөдөр дөш долзуу-биле харымла-ар ужурул, Шавы мичаар Д. К. Норбу-Доржу Соиниң, Сү-ге Назымны агдымыкчы, ажал малчынар Шавы Сам, Шавы Балдар-оол, Суге Да-мин олар дөш хоочун мала-чын Б. Х. Сам долу харым-салгалды.

Ажал-агыйиң коммуни-стер — шупту-ла эки чаа чүдөдөрн эгелекчилер, илепейлг күтүсөдөчүлөр. Ынчалза-даа совхозтун партия организашыны нинти-биле дыка бичин бооп турарын айтп кызы чугула. Организашында чү-гө 37 коммунист, партия ке-жигунгө 5 кандидат ба-калган турар. Ажал-агыйи-ла партияны эскер бижылга-дөш кижин бүрүзүн-не мича-хүлөп ал туруп бөр эвес, ынчалза-даа ону бижылгап болурунун бүтү-ле арга-лары долзуу-биле ажаллаар чугула болу деп.

— Ажал-агыйиң кыш-ажылдык болгаш эргелес бажыларын чаш органи-заштыг арга-хевирлерин шилчилер дөш ам-даа шу-дурт, бекит бүдүрүчүгү ажалды деткинниң бөдүн база ажалды хевирлерин дилет тыгар дөш ам-даа чо-гадыкчы ажалдар ужу-рул бис-деп, Аркадий Ду-героов бистин-биле чуга-аны түннөд.

Секретарын оозу шы, Ленинчилерин мурунда кы-дыр ужурул чүдөдөр ам-даа хөй.

кижи ажал хүнү үскөн бо-ла, ол хүнү табалыг кыр-бес. Ындыг каамадага тава-рышкан кижин чок. Ийет, ха-рым бир таваарыга болган: ажал хойжу чазыг кылган, бригадада ону чугаа-лашкан, оон акси-сөзүн ал-ган, бүгү тала-биле өөрини көргөн, хун кампас деп шиттирлээн чүсө. Проту-ла деп чүсө бисте чок.

Бригадирин чугааныг уламкан чүгө, дөг, ажал хойжу Сам Шавы оон лаар-тамында мича деп орду:

— Биеэги дөг, алаа-ла мича-бөр чоруй баар чүсө кайда боор. Чөдө мичаш бригаданың нинти ажалы-наа шуптуузе киржир улус бис. Демки, харын хөтүл-даа. Шамлыкын, тү-түндө-дөй чоруттуус. Кожаларымыс ышкып, эскөртөй хуа-лаа дилөөсү бис...

«Боттарымыс кымып алган бис» деп чортгаралды хой-жуун чугаамадаа эскер-дим. Ол — эе кижиниң, кол-лективчиңа чортгарал-дыр. Көдө ишчин ажал-чачын-да, бодаларында бо мичаш чаа шынарларын эскерип чордуус. Оон кижиктерин ала-лаа көртүрүп бис.

Ам бригаданың өрткө-н чыдагы хамкы көртүгүлө-ринге дөңгөй каалтаа. Бу дүргө продукцияны хөмчө-лө планнамында хөй бол-ган, барык-ла 10 муң рубль. Сайгарган ээтин бот-үзөи чик. А эң чугула көр-

ли-биле чарышпа бирги чарин кожолары — база-ла керээ-лиң №2 бригада алганы «бир дугаарларга» хомадайгы болбайн. Т.В. Д. Дузугу бригадирлээн ол коллектив чүс хойдан-на 82 хураганын алган, улуг малын сакны 90,7 хуу камгалап алган. Эт бүдүрерин көүдөткөн, ынчалза-даа күш-ажылдык бүдүрүчүлүнүн планын күтүсөтүн.

Ам республиканың хойжу бригадаларымың улуг кезини-де чок көртүгүгү манаа адаа: бригада дөш чары-галдардан 3,2 муң рубльди камнап алган болгаш коллек-тивтиг керээде көрдүгөннү баугар нинти камналга тү-нүгүн 40 хуууун немелде төлөвир кылдыр алган. (№2 бригада база камналгалыг болганын немеп каал). Шак бо көртүгүлөдөр номчуку билип каан боор: ук бригада чүгө коллективтиг керээ-биле ажаллап турар эвес, харын иштин бот-оругла-чарыгалыг шингээдиң ап эгез-дөш.

Чек системаның кир-геш, таптыр-ла бир чыл бо-луп тур бис — деп, бригадир чугаалаан чүсө. — Чарыгал-ларын ий, кырал санында мик түннө, бригада хура-галында малай-ла сайгарып көрүп турар бис: кайда ар-тыр чарыгалдыкын турармы-чүгө, канчаар эдерил? Ажы-биле чугаалаар апаар, чам-дыкта дирекциядан немелде лимит дилөр ужура-даа та-варжы турдуус.

хураганы 295, бир баш дөш расценка баугар 15 руб. 69 коп. төлөш, азы нинти-би-ле 1678 руб. 55 коп. Кыргып дужаагай дүк дөш 1609 руб. 80 копекти алаа кат-каш, чыл дургузунда авасе кылдыр алган 2538 руб. 02 копекти кымып кааптарга, 750 руб. 83 коп. болган — продукция. Дөш өг-бүлө-нүн алган төлөвир ол. (Назын Сүгөйиң 1009 руб., Шавы Балдар-оолду 781 руб. дөш эске-даа). «Эске кижиниң ажалын санаас» деп чугаа бар дикжир чөраам, ынчалза-даа ажал-херектиг эрге-ажымы бодаш, өг-бүлө хо-мудавас боор деп илеп кааш уламчылаа. Стаж дөш (бухгалтерия документини-де «турум ажаллап турганы дөш» дөш болду) өг-бүлө эолери каттыштыр 700 ру-блди алган. Эвөш стажаг хойжулар 170—180 руб. че-дир алгылаан. Доржулар ки-йим-даа мал ажалында 18 чыл стажаг улус чүс-дир, дүрүм баугар 25 хуу немел-дөн алыр эргелиг. Бо бү-гүнү кымыга малчынар камналга дөш, сакмачыл ажааган хураганары дөш (баш бүрүз 2,35 руб), кескен септеи, кыргаш хөй дөш төлөвирлерин алган. Оон аш-тыла... Ийет, эске немелде төлөвирлерин дараазында чу-гаалаа. Манаа чүгө түннө кылдыр демдегел: эки ажаллаар болза, алай орул-га эвөш эвес, ол шуут мага-дылаадыг—керээ баугар.

Бир дугаар бөлүктө бүдү-рер продукцияны хөмчө-лө бижөө: бир хойдан-на 84 хураган алыр, үтүлө үзө-н-де ортума-биле хураган бү-рүзүн 21,4 кү деңизлиг кыл-дыр дужаар, улуг мал ба-жымын 97 хууу камгалап алыр. Ынчангаш нинти-би-ле алыр дүктүн деңизин.

дыг кылдыр хойну бүдүрүп. Бүгү-ле чүдөдөр камналга-лыг болур, оларын база ажал шагынын үчүдүн эки кылдыр. Алар септелген сов-хозтан алган материалдар-биле боттары кылдыр. Өрт бол-гаш ажалга аймыл болду-рас. 10 тонна ситенин, 10 то-на электр боттары белеткюр. Алаа соода база бир чу-гула бөлүк — талазарын эргелери болгаш хүлөөлө-ри. Оларын кол-хозу мын-дыг болду. Бир эвс админи-страцияның бургузу-биле дөш чарыгалдар көүдөндө, өрткөдөр болгаш расценка-ларын ол өдө көр. Бүдүрү-гөң кол ажалчын техно-логияны хажыткан тава-рылда администрация эве-нога санаан шаңалдарын шуптузун азы чамдымын казыр эргелиг, ону проф-эвиле организашынын киржилгези-биле кылдыр. Эве-ноун дилеш баугар адми-нистрация немелде ажалчын күштү бижылгаар, оон хө-лө-нүн эвеноун ажал төлө-вирин фондусунда төлө боор.

Өг-бүлө керээниң нинти байламы мындг болду, алаа өг-бүлө эвеноун уауруту-

дараазында ийи чылда кы-дыр. Кымыл-булууну база ам туузу эгелеш, чылар-бажы-нар кылмын уламчылаар. Чыл төнүгүгө чедир 12 ко-данга электр кирер. Эскеи алаада кирбөө. Чылдың-на кирир деп алааар, чылдың-на совхоз 500—600 чалгын белеткюр, оон манап чыгаш, өскөз ажаллап турар. №1 бригада депискөргө улуг деңизин, совхоз төү-биле те-лефон (радио) харылаазын бо чылын тургузар. Бо бүтү-дөш алгаш көргөс, керээ кү-сөдөни чедип алыр тала-зы-биле кылдыр, немей көр чүдөдөр хөй.

Көдө ишчи чаа бау-биле бодол

ЧАА ЭГЕ ДЕМДЕКТЕР

Эргелеп башкарылган чорударыга бисте тургустунуу бийиккан тускай органдар бар. Ол дээрсе Советтер, улус ажил-агый адырларынч бидурдугелери, калык камгала болгаш улус өөредилге албан черлери. Адам сөөдүлге, ажил-чорудууларынч айым-биле тускай адырларынч болгаш салдар чедир ужурулг хей-ниги органдарынч бидур системасы.

Бо бүгү хей санынч системасын доктаамал удурутур болгаш оон идеяларынч ажил-чорудууларынч кандай-агы партия, партия аге органдарынч согуулаа. Эде тургустунуушкунун чорудууларынч оларынч боттук киркирген, боттук салымшкын хандыра болуп турар. Амгы үдө партокм, партия аге органдарынч политиктин удурутууларынч оларынч кылдыр бодунуу ажил-чорудууларынч тургузарынч СЭКП-ни январь (1987 ч.) Плениуму ошолон доктаамал.

Анаа хамарыштыр Улус-Хем районда «Найрал» совхозтун партокму, партия аге органдарынч чуну бо хунерде кылмын, калдык аргаларынч болгаш методтарынч ажил-чорудууларынч ажил-чорудууларынч ажил-чорудууларынч дугайнда моон аадаа паралаа.

Эге органдарынч хурадаларынч протоколдарынч биле танымалга партиянын иштин амынчыне, коммунисттеринч аналгаччы ролон бедилеринче кичигейн улаадыр турарынч иштер. Эргелек чылдын ийги чартынынч дээр хурадаларга ады коммунисттеринч партиянынч хандыраа кылдыр бидурдугелери, калык камгала болгаш улус өөредилге албан черлери. Адам сөөдүлге, ажил-чорудууларынч айым-биле тускай адырларынч болгаш салдар чедир ужурулг хей-ниги органдарынч бидур системасы.

Ол санынч чомашкын, партиянынч негедиле анаа-ла адуу барымдалаа амынч амынч. Чүгө дээрсе совхоз районда эл улуг кезде ажил-агый бидурдугелеринч бирөөнч. Ажил-агыйда үстүк болгаш ортумак аялалда удурутууларынч, тускай эртемнелеринч санынч 65. Совхозтун төп салбырында бейин 510 ажил-агый чурттаа турар. Найрал-чылдар өрткөс чыгыш кезде ажил-агый продукцияларынч 4601000 рубльге сайгарган. Ниги аргы органдарынч хемчээл 969 муң рубль болган. Олар бир пенттер турарынч бот-бүтүнч 1 рубль 49 көпөскө, сикос масаа-агый—2 рубльге, сенажы—2 рубльге, хей чылдыг сикегинч—78 көпөскө паллаа көрдүгелеринч чингеткен. Эт, сүт, дук бидурдугелеринч талаа-биле байлал база чогумчалык болган. Ылчалаа даа өскерилгелер, эде тургустунуушкунунч чаа өгө демократия кончук өвөш болуп турар. Бидурдуге күчлери чедир ажил-агыйларынч турар. Ажил-агый чедирлери байдалдары чогумчалык амынч.

Чер-даа, мал-даа ажилынч техноложиянч сагыттынмайи турар.

Оон уламандан чедирдээр, маргылдаалар бо-ла үнүп келер. Чижээ, төптө сүт-баран фермазында кажааларынч чамдыгында транспорттер, механизмдер урелки. Мал чедирлери чектинч амынч баай. Мал турар черлеринч агаарларынч дери-херекселдер чүгө баралы чаагай апарган турар. Мал турар, кижилеринч ажил-агый чедирлери байдалдарынч таарымча чогундан февральда 25 бызаа өлгөн.

Ажил-агыйнч кыска хуу-саа дургундаа когарал-чидиргет чедирген чоруктун ужурундаа күш-ажылчын чорудуу тургустунга. Ийне-инишкелер, айтыртынч иштинчелеринч бердешч. Кинер сохкожа тургулаа. Директорунч кабинетинч чугаа ферма эргелектинч В. М. Доржуунч албан-хулаалгынч ден хостарынч чедир туруп келген. Ол дээрсе база чогумчалык амынч.

Тургустунуу келген байдалды коллективтинч ниги хураалынч көөрү партокм кижигуеринч савалдаан. Ону барымдалаа, саванчларынч, кыска ажал-агыйларынч, инек калдырларынч хураалынч эрттеринч. Анаа савал бергелеринч бирөөнч Тайнык-кыс Норжук. Ферма эргелек чиз чаа ажил-агый өлгөн кижилер, суббота, өскөрсө хунеринде-лаа ол үрүлчү фермада турар. Дежурныйларынч орунча кохуп база турган деп, ол чугаалаа.

Ол кижинч ажилга ар-тартамынч чангыс кижигуеринч савалдаан. Чогум боду кылбай турар кижигу. Чедир кылбай турар талаа болза, кайра иштинч дери-херекселдеринч эки-септен турар септектеринч биле ажил-агый кылдыр хураалга суула. Мал кайрааларында дери-херекселдеринч, механизмдеринч хамарыштыр ажил-агыйларынч ферма эргелектинч чугаалаа коомгача албай турарынч хураалга шугуучулаа. Савал берген өскө-лаа саванчлар эргелектинч шугуучулаа-ла, ону ажил-агый хулаалгынч хостас кылдыр камгалаа алган.

Парток секретары Т. Д. Чечек-оол-даа, совхоз директору К. К. Дүрбүл-даа, партокмунч, ажил-агыйнч чамдык активинч ол хураалга олуршкан. Фермада партия аге органдарынч секретары В. Д. Драалаа база ниги савал берген. Парторганизациянынч үдөдунда СЭКП кижигуер 19. Саванчларынч коллектив улуг. Чүгө дээрсе бо коллективте ийи ферма чангыс кылдыр калышкан. Оон түнч барымдалаа, демократиянч саванч бо улаада шын болган.

Сүт-баран фермазында байдалды эге органдарынч, коммунисттеринч дамчыштыр партокм көрүп турар. Тө-роон инектеринч, чаш бызааларынч өскө кайраа көжүргөн. Мал өлүп турган кайраа ниги иштинч дезинфекциялаа, аргылаан. Февраль айнынч сүт бидур планынч коллек-

тив 106 хуу күөстөкөн. База бир чугула өскерилге, эде тургустунуушкунуу чаа, эге демдө болза, саванчларынч ийи эөлчегинч ажилче киргени. Анаа белеткел берген-даа болган болза, бодунуу амынч берген.

Февраль 27-де совхозтун коммунисттеринч ниги хураалынч профиндел комитетинч даргазы А. К. Чингел-инч отбачунч дыйнаа. Көзө-агый-агыйнч бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

Отчетту дыйнаанынч соонда — март үс база дээр хунеринде бис совхозтун тө-вүнч чорачан бис. Коммунисттеринч ниги хураалынч дыйнаа отбачунч чедир ажил-агыйнч бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

А. К. Чингел ол хураалдынч түнелдиге үндүргөн. Оон бир кижээ болза, оон чоокто бир катал дерт кижигуеринч аялалдаа калды Ажил-Суг аржанынч чедир чорачан. Ол черинч совхозтун профиндел органдарынч найрал-чылдарынч калдынч быжыг-лаар, дыйтанар чери кылдыр ажил-агыйнч бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

Ол ийиги беш чыл күжүнч немен, улам херинч баямчы-кирген. Улуг ажил, эде тургустунуушкунуу эгелер оор. Мурнуага — кедергей улуг хемчээлдиг, солун, харым-салгалы ажил-херектер. Адам бодунуу үлүүнч кире-ри-биле партокм —совхозтун коммунисттеринч дыйныч-тава бо хунерде ажилдаа турар.

А. ОКСУР.

КИЖИ БҮРҮЗҮН СОНУУРГАЛДЫГ БОЛДУРАРЫ-БИЛЕ

Кыска хуу күөстөкөн. База бир чугула өскерилге, эде тургустунуушкунуу чаа, эге демдө болза, саванчларынч ийи эөлчегинч ажилче киргени. Анаа белеткел берген-даа болган болза, бодунуу амынч берген.

Февраль 27-де совхозтун коммунисттеринч ниги хураалынч профиндел комитетинч даргазы А. К. Чингел-инч отбачунч дыйнаа. Көзө-агый-агыйнч бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

Ол ийиги беш чыл күжүнч немен, улам херинч баямчы-кирген. Улуг ажил, эде тургустунуушкунуу эгелер оор. Мурнуага — кедергей улуг хемчээлдиг, солун, харым-салгалы ажил-херектер. Адам бодунуу үлүүнч кире-ри-биле партокм —совхозтун коммунисттеринч дыйныч-тава бо хунерде ажилдаа турар.

Ол ийиги беш чыл күжүнч немен, улам херинч баямчы-кирген. Улуг ажил, эде тургустунуушкунуу эгелер оор. Мурнуага — кедергей улуг хемчээлдиг, солун, харым-салгалы ажил-херектер. Адам бодунуу үлүүнч кире-ри-биле партокм —совхозтун коммунисттеринч дыйныч-тава бо хунерде ажилдаа турар.

Ол ийиги беш чыл күжүнч немен, улам херинч баямчы-кирген. Улуг ажил, эде тургустунуушкунуу эгелер оор. Мурнуага — кедергей улуг хемчээлдиг, солун, харым-салгалы ажил-херектер. Адам бодунуу үлүүнч кире-ри-биле партокм —совхозтун коммунисттеринч дыйныч-тава бо хунерде ажилдаа турар.

Ол ийиги беш чыл күжүнч немен, улам херинч баямчы-кирген. Улуг ажил, эде тургустунуушкунуу эгелер оор. Мурнуага — кедергей улуг хемчээлдиг, солун, харым-салгалы ажил-херектер. Адам бодунуу үлүүнч кире-ри-биле партокм —совхозтун коммунисттеринч дыйныч-тава бо хунерде ажилдаа турар.

ЧААРТЫЛГАЛАР ДЭЭШ ШУДУРГУ ХӨДЕЛИР

Күрне бидурдугелеринч (кыска хуу күөстөкөн) дугайында СЭКП Хоойлуунуу тө-левилелинч парлак үндүрген-дөө өрткөс бир ай ажил-агыйнч дургундаа бистинч коллективтинч кижигуеринч оон-биле танымал, боттары. Ийи саванчларынч кижигуеринч турар. Тус-тус чедир, эөлчөг-лөр айым-биле төлевилелинч коллективтинч чугаалаа кижигуеринч графиканч тургустунуушкунуу чугаалаа толарай саванчларынч түнел, бистинч бидурдуге хамарыштыр ажил-агыйнч кижигуеринч саванчларынч калы-маарынч хемчелеринч администратия, партия, проф. эвилел органдарынч алыр алаан.

Вистинч типография республикадаа хоочун бидурдугелеринч бирөөнч. Оон коллективтинч хой чыллардан бээр тургустунуушкунуу чугаалаа кижигуеринч турар. Тус-тус чедир, эөлчөг-лөр айым-биле төлевилелинч коллективтинч чугаалаа кижигуеринч графиканч тургустунуушкунуу чугаалаа толарай саванчларынч түнел, бистинч бидурдуге хамарыштыр ажил-агыйнч кижигуеринч саванчларынч калы-маарынч хемчелеринч администратия, партия, проф. эвилел органдарынч алыр алаан.

Вистинч типография республикадаа хоочун бидурдугелеринч бирөөнч. Оон коллективтинч хой чыллардан бээр тургустунуушкунуу чугаалаа кижигуеринч турар. Тус-тус чедир, эөлчөг-лөр айым-биле төлевилелинч коллективтинч чугаалаа кижигуеринч графиканч тургустунуушкунуу чугаалаа толарай саванчларынч түнел, бистинч бидурдуге хамарыштыр ажил-агыйнч кижигуеринч саванчларынч калы-маарынч хемчелеринч администратия, партия, проф. эвилел органдарынч алыр алаан.

Вистинч типография республикадаа хоочун бидурдугелеринч бирөөнч. Оон коллективтинч хой чыллардан бээр тургустунуушкунуу чугаалаа кижигуеринч турар. Тус-тус чедир, эөлчөг-лөр айым-биле төлевилелинч коллективтинч чугаалаа кижигуеринч графиканч тургустунуушкунуу чугаалаа толарай саванчларынч түнел, бистинч бидурдуге хамарыштыр ажил-агыйнч кижигуеринч саванчларынч калы-маарынч хемчелеринч администратия, партия, проф. эвилел органдарынч алыр алаан.

Вистинч типография республикадаа хоочун бидурдугелеринч бирөөнч. Оон коллективтинч хой чыллардан бээр тургустунуушкунуу чугаалаа кижигуеринч турар. Тус-тус чедир, эөлчөг-лөр айым-биле төлевилелинч коллективтинч чугаалаа кижигуеринч графиканч тургустунуушкунуу чугаалаа толарай саванчларынч түнел, бистинч бидурдуге хамарыштыр ажил-агыйнч кижигуеринч саванчларынч калы-маарынч хемчелеринч администратия, партия, проф. эвилел органдарынч алыр алаан.

ДЕЛЕГЕЙ МЕДЭЭЛЕРИ

ДЕЛЕГЕЙДЕ КАЛБАК ДЕТКИШКИН

БЕРЛИН. Ядролуг дайын-нынч айымал чылдырды-нынч оруун чедир алыр дээр Совет Эвилелинч чалгылыш чок туржуп турар. Европада ор-тумак ыракшылдыг ракеталарынч тургузар дугайында тускай дугурулгалынч кылдыр хамарыштыр СЭКП-нинч саналы төгүлүг ужуру-дуулаа. Ук санал боо-чепсекти эдере бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

БЕРЛИН. Ядролуг дайын-нынч айымал чылдырды-нынч оруун чедир алыр дээр Совет Эвилелинч чалгылыш чок туржуп турар. Европада ор-тумак ыракшылдыг ракеталарынч тургузар дугайында тускай дугурулгалынч кылдыр хамарыштыр СЭКП-нинч саналы төгүлүг ужуру-дуулаа. Ук санал боо-чепсекти эдере бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

БЕРЛИН. Ядролуг дайын-нынч айымал чылдырды-нынч оруун чедир алыр дээр Совет Эвилелинч чалгылыш чок туржуп турар. Европада ор-тумак ыракшылдыг ракеталарынч тургузар дугайында тускай дугурулгалынч кылдыр хамарыштыр СЭКП-нинч саналы төгүлүг ужуру-дуулаа. Ук санал боо-чепсекти эдере бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

БЕРЛИН. Ядролуг дайын-нынч айымал чылдырды-нынч оруун чедир алыр дээр Совет Эвилелинч чалгылыш чок туржуп турар. Европада ор-тумак ыракшылдыг ракеталарынч тургузар дугайында тускай дугурулгалынч кылдыр хамарыштыр СЭКП-нинч саналы төгүлүг ужуру-дуулаа. Ук санал боо-чепсекти эдере бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

БЕРЛИН. Ядролуг дайын-нынч айымал чылдырды-нынч оруун чедир алыр дээр Совет Эвилелинч чалгылыш чок туржуп турар. Европада ор-тумак ыракшылдыг ракеталарынч тургузар дугайында тускай дугурулгалынч кылдыр хамарыштыр СЭКП-нинч саналы төгүлүг ужуру-дуулаа. Ук санал боо-чепсекти эдере бидурдуге чедирлери долу ажил-агыйнч, ажил-агый чедирлери байдалдарынч экижидеринч, чедир болгаш мал ажилынч техноложиянч чогумчалык кылдыр тургузарынч база кижигуеринч салдарынч улам бедилеринч социалист чарыштынч арга-инишч проф. эвилел комитет, оон активинч чедир ажил-агыйнч, эде тургустунуушкунуу оожум кижигуеринч ийи ажил-агыйнч. Профинделдинч ажил-агыйнч талаа-биле доктаамал ниги ажил-агыйнч алаан.

КОНСУЛЬТАЦИЯ ДОКУМЕНТИЛЕР ХООЛГАЗЫН КЫЛЫРЫ

Документилер хулаагазын дугурунч херечилеринч нота-риалынч хулаагазын. Ылчалаа-аажоо хамарыштарынч не-гөөнч адуулар чамдык до-кументилеринч оларынч ажилдаа азы өөренип тура-ры күрне болгаш хей-ниги бидурдугелери, албан чер-лери болгаш органдарынч херечилер берип болур ху-лаагелер-даа.

СЭКП-нинч Дээди Советинч Президиумунч 1983 чылдын август 3-те Чар-лынч адуулар хамарыштар-дан-оларынч негеп турары документилеринч хулаага-зын болгаш хамарыштарга эрелчек чугула өскө-лаа до-кументилеринч хулаагазын албан черлеринч шыг-жал-ар-биле албан черлери ба-дигал, херечилер ужурулг.

Ылчалаа албан чер-лери болгаш бидурдугелеринч удурутууларынч, кал-дыр кийдистеринч ажил-агый-лар ол Чарыштынч негедиле-ринч саванч айым-биле барыг-лаар таарымчалар бо-ла тургулаа. Дугун чаа-ла школа дооскан өөреникчи дидик, аттестат хулаагазын нота-риаттан кылдырды эк-көөрүн оон негөөр азы ажил-агыйнч-биле негедиле-келген кижиден калдыр ажил-агыйнч дипломунч хулаа-газын нота-риаттан калдыр-дан эккөөр-биле чорудар... Бо дээрсе Чарыштынч негедиле-ринч үрөп турарынч ол чы-

кажыл. Чарыктаа ону ы-чаа көргөн кол согулаа—хамарыштарга таарымчалыг байдалды тургузарынч ага-гында, ажил-агыйнч чамдык нота-риалдыг контраже чоруп, уе-шагын чарыгдарынч бол-дурбаа.

Документилеринч хулаа-газын шын дугурунч хереч-илеринч хамарыштарга дыка ажил-дуулаа. Ук участок-тун ажилы өң-не харымсал-галы. Чамдык аге сепкилдиг амынч хамарыштар калдыр-ла бир арга-биле нота-риалдыг документ кылдыр азы ол черинч ажил-агыйнч бичи-не-де чартымынч ажил-агыйнч таарымчалар тур-гулаа. Моон уламандан ажил-агыйнч азы чингелде-лер чедирлери турар. Ылчалаа документилеринч дугу-рунч херечилеринч Чарыктынч үрөөн ийикке азы докумен-тинч бодундаа дугурунч хулаагазында текстинч ха-жыгалаа, негедиле харым-салгалынаа онаажыр.

Документ хулаагазын тус-кай көрдүгөн майыкка дугу-журп херечилеринч. Бир азы документинч көрдүгөн тус-кай хейир чок болза, биду-ругелеринч, албан черлери-не-де болгаш органдарынч документилер майыгы тур-

густун каан турарынч албан. Кандык документилеринч хулаагазын херечилер болу-ру?

Бидурдугелер, албан чер-лери болгаш органдарынч ага-с кидизининч бергени (өг-лөмнелеринч, төртүтүненинч дугайында херечилеринч фамилиязы, ады, адазынч ады өскерилгенде) херечиле-дерге хулаага кылдыр берип бо-лур. Хамарыш кижигуеринч ажил-агыйнч кирип тура бо-дунуу документилеринч: ат-тестат, диплом, азы-бур-курс дооскан шымылганынч ийикке, херечиле бичигинч болгаш ажил-агыйнч квал-ификациянч толаргай шы-мылгы турар өскө-лаа чугу-лаа документилеринч көргү-өр.

Паспорттун, ону солуп ту-рар документилеринч, партия, профиндел, комсомол, шериг бидилинч база депутат шы-мылганынч хулаагазын дугу-рунч херечилеринч. Ол ышкыш өскө-лаа хулаагазын көрдүгөн документилеринч дугурунч кылдыр бол-дурбаа.

Бир азы документинче бил-динмес текстер, негедиле бичигелер болгаш өскө-лаа ажил-агыйнч квалыгалаа бол-бас.

Р. СЕЙТАЗАРОВА.

Тыла АССР-нин Юстиция министрствозунч кон-сультамгы.

МАДРИД. Ядролуг бол-ган анаа-лаа чепсектеринч ден хемчээлге кызыралынч дугайында калдыр-лаа санала катжыбар бис деп, Фран-циинч президентинч Фран-суа Миттеран «Панс» деп ис-пан солунга берген интер-вьюго чугаалаа. Бо айты-руге талаа-биле ийи улуг кургуздеринч аразында бооп турар чугаалажымынч тур-густунуушкунуу бооп эгелер турар бис. Бир азы СЭКП биле АКШ боттарынынч стра-

тегит ядролуг чепсектеринч 50-50 хуу кызырал болза, ол бүгү делегейге аргачы-аа болур деп, ол чугаалаа. БОНН. М. С. Горбачевтун Медегелинде кылдыган боо-чепсекти дугурунч талаа-би-ле Совет Эвилелинч чаа са-лымынч хулаагазынч көрөс болза, барымч таланынч угаан-сарым чок чорунч көргүскө-ни ол болур деп. ГФР-нинч даштынч херектер министр-и Ганс-Дитрих Гейшер «Бон-нер перспективен» телеком-панияга кылган интервью-зунга чугаалаа. Европада тургустунан бүгү совет бол-ган америк ракеталарынч узуу-каар дугайында саналды киниргеш, СЭКП бо айтыр-гынч чедирлери шындыг-лаа-рыне бодунуу тура-сору-кунч көргүскөн деп, ол айты-кан.

ДЕЛИ. Европада америк болгаш совет ортумак ырак-шылдыг ракеталарынч узуу-каар дугайында тускай ду-гуржууларынч кылдыр деп совет санал келер уде көрү-гөнч бодомчалыг баям. Евро-пада ортумак ыракшылдыг ракеталар дугайында айты-рытынч тускай чугаалажы-рынга Москвага белинч чеп-сектеринч контроль тургузар дугайында керөөнч чедир алыртынч эки байдал-дарынч тургуза берген деп, «Хиндустан таймс» индия солун бичээс.

ДЕЛИ. Европада америк болгаш совет ортумак ырак-шылдыг ракеталарынч узуу-каар дугайында тускай ду-гуржууларынч кылдыр деп совет санал келер уде көрү-гөнч бодомчалыг баям. Евро-пада ортумак ыракшылдыг ракеталар дугайында айты-рытынч тускай чугаалажы-рынга Москвага белинч чеп-сектеринч контроль тургузар дугайында керөөнч чедир алыртынч эки байдал-дарынч тургуза берген деп, «Хиндустан таймс» индия солун бичээс.

ДЕЛИ. Европада америк болгаш совет ортумак ырак-шылдыг ракеталарынч узуу-каар дугайында тускай ду-гуржууларынч кылдыр деп совет санал келер уде көрү-гөнч бодомчалыг баям. Евро-пада ортумак ыракшылдыг ракеталар дугайында айты-рытынч тускай чугаалажы-рынга Москвага белинч чеп-сектеринч контроль тургузар дугайында керөөнч чедир алыртынч эки байдал-дарынч тургуза берген деп, «Хиндустан таймс» индия солун бичээс.

ТӨӨГҮЛҮГ ЭКИ ҮЕНИ ЭРТТИРБЕС

СЭКП ТК-нынч Чингине се-кретары М. С. Горбачевтун февраль 28-те чарлаанч СЭКП-нинч чаа эгелекчи са-налды делегейинч азы-бур-чурттарында калбаа-биле чу-гаалажы көрүп турар. Ол са-налды алмыс уткааа ядро-луг болгаш космос чепсе-ктеринч талаа-биле бооп турар чугаалажымынч тургу-зарууларынч улаанга. Эске айтырларга хамары-штырларынч, Европада ор-тумак ыракшылдыг ракеталарынч долу-дуу-биле узуу-каа-жы болгаш СЭКП-нинч Азия дингине кылдыр ракеталарынч 100-ке чедир, АКШ-тынч на-ционал девишкериинч баа-ла 100 чедир кызыралынч дугайында дугурулгалынч чедир алыртынч Совет Эвилели саналдаа кинирген.

Оон алгыда оператив-так-тиктинч ракеталарынч санын кызырал болгаш оларын шуут узуукаары-биле ол чеп-сектинч талаа-биле чугаала-жымынч дораян эгеле-лери база саналдаа. База

ол ышкыш Европада ортумак ыракшылдыг ракеталарынч узуукаар дугайында дугу-рулгалга ат саванчларынч билек барымч Европада тур-густунан америк «Першинг-2» деп ракеталарга харым кыл-дыр ГФР-ле болгаш ЧССР-ле салдыган бедиктен ырак-шылдыг оператив-тактиктинч ракеталарынч ол чурттардан үндүрүп апарарынч СЭКП ме-дегелден.

Совет чаа саналды бүгү делегейге колдуунда чүдүл-дө санал турар. «Болууш-кунуунаа көргүлүдө бот-тук бооп апар ч

